

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. Anthelmo episc. Bellice[n]si.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

eos vidit orantes, dixit; Dominus noster Iulianus statunculam auream Iouis ad vos misit, ut illam adoretis, & thura ei incendatis: quod si non feceritis, ambo gladio feriamini. Non enim vos in palatio nutritos, publicè occidi par est. Iohannes & Paulus responderunt; Si Iulianus tuus est dominus, habeto * partem cum domino tuo. Nobis * pacem alius dominus non est, nisi vnus Deus pater & filius & spiritus sanctus, quem ille negare non timuit. Et quia semel à facie Dei proiectus est, vult etiam alios secum trahere in perditionem. Hæc & his similia multa cum illi dicerent, Terentianus, volens placere Iuliano, à quo in mandatis habebat, ut sine strepitu eos puniret, postquam eos ad adorandum Iouem & thura cremanda compellere non potuit, post tertiam noctis horam intra domum illorum foueam iussit fieri, in quam, ipso iubente, capite casos & mox inuolutos deponi mandauit, eiusmodi sparsa fama, iussu Cæsaris eos in exiliū relegatos esse, neq; enim vllum eadē eorum vestigium extabat.

Non diū post Iuliano in bello aduersus Persas interfecto, & Iouiniano Christianissimo Imperatore illi subrogato, apertæ sunt ecclesie, & Christiana religio gaudere cepit. Dæmones autem ex obsessis, corporibus intra domum Iohannis & Pauli eiciebantur, confitentes sanctam passionem eorum: ita ut vnico filio Terentiani, qui eos nocte decollauerat, in illam domum veniente, clamaret dæmon per os eius, à Paulo & Iohanne se inflammari. Tunc Terentianus veniens prostravit se in faciem, clamans, quod nesciens quid faceret, homo paganissimus iussis Cæsaris paruisset. Atq; ita, dato nomine suo, ad proximum Paschæ diem percepit Christi gratiam. Cumque deinde multum dolens, assidue preces & lachrymas funderet in loco illo, in quo sanctorum corpora quiescunt, ab illis filius eius curatus est. Ipse verò Terentianus scripsit hanc sanctorum martyrum passionem ad laudem Domini nostri Iesu Christi: qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant in secula seculorum, Amen.

Gladio ceduntur Iohannes & Paulus. Cap. 1.

Terentianus credit in Christum.

VITA SANCTAE MEMORIAE ANTHELMI,

EX PRIMAE CARTHVSIAE PRAEFECTO EPISCOPI

Bellicensis: edita à quodam eius aequali, & familiari amico. Stylum mutauit F. Laur. Surius, plerisque redditis paraphrasticis.

PROLOGVS AVTHORIS.

APVD ethnicos antiquitus more comparatum fuisse nouimus, ut maiorum suorum, qui fortiter & praclare se gessissent, imagines siue sculptas, siue pictas statuerent, ut earum cōtemplatione, posterius ad experendam virtutis & probitatis gloriam, virorum fortium exēplis admoniti, incitarentur. At verò fideles vnus veri Dei cultores, multo & solidius & conuenientius atq; dignius tum beatissimorum martyrum inuisibilium agones & illustrissimos triumphos, tum sanctorum Confessorum praclara cerramina & cum saeuissimo hoste diabolo confictus diuturnos, egregiasq; virtutes & stupenda miracula scripto cōprehendere, & ad posteritatis notitiā transmittere voluerunt: quod nemo dubitat tum pictura, tum sculptura longè esse praestantius, nec sanè immeritò id illi sibi faciendū putauere. Si enim ethnici illi vel potentia, vel rebus fortiter & ad virtutis praescriptū gestis insignes, laude & praedicatione efferendi, multoq; honore afficiendi sunt, idq; in praepotentis Dei, qui in illis & per illos operatus est laudem, gloriam & honorē. Illi enim hostes suos, homines mortales & infirmos: isti totum mundum & hostes inuisibiles, multa vi & verbera instructos vicerunt. Illi opes & facultates perituras: hi thesauros indeficientes & regnum sempiternum obtinuerunt. Qua ex re facile potest animaduerti, quàm sit nobis necessarium eos omni, qua possumus, deuotione venerari, & precibus agere apud illos, ut velint nobis semper & vbique; esse patroni & protectores, ut etiam nos in aliqua eius regni parte adscribi mereamur. Laudemus igitur Deum mirabilē in sanctis suis, eiq; gratias agamus, quòd nostris temporibus B. Anthelmum Bellicensem Episcopum sanctorum suorum meritis aequatum perspicuè declarauit luculentis signis crebrisq; miraculis illum longè lateq; celeberrimum efficiens. De cuius vita & sancta conuersatione, ne negligentia arguamur, ego N. qui nomen meum modestie causa latere cupio, licet exili ingenio & tantæ rei impar, amore tamen illius, & ut eius mihi patrociniū

Sancti honorandi & inuocandi.

CON.

Num. 22.
cap. 10.

conciliem, imposito quidē stylo, sed bona fide ac deuota mente, ex multis pauca scribenda suscepi, non meis fretus viribus, sed illius virtute & benignitate, qui bruti animantis os verba edere docuit, & infantium linguas difertas facit.

VITAE HISTORIA.

IVNII 26.
cap. 1.

Traditur li-
teris.

Eccles. 7.
Sap. 8.

Mundus illi
blanditur.

Benignitas
eius in pau-
peres.

Elemosy-
nae quid
praestent.

Cap. 2.

Bernardus
Prior Car-
thusianus
egregius.

ELSA magnaq; progenie claris in mundo parētibus, ta-
li prole beatis, patre Arduino, ex Allobrogum (author
Sauoia: habet) castello Signino, matre nobilissimis suae
patriae hominibus orta, beatus Anthelmus editus est: cui
ea cura fuit, vt Deo, cui placuit, seruiret: & ita qui etat no-
bilis genere, Christi seruitute multo factus est nobilior.
Diuina autem prouidentia, cui is curae erat, id agente, pa-
rentum voluntate adhuc puer sacris discendis literis tra-
ditus est. Postquam autem adoleuit, egregia indole fuit,
tantaque diuinitus gratia perfusus est, vt esset omnibus
gratus, & ab omnibus, qui eum nosset, charus haberetur.

Et si autem iam DEO quoque gratus esset, vt arbitramur, non tamen illico ad religio-
sam viuendi rationem se conferre voluit, aridentis ipsi seculi blandimentis illectus,
neque enim adhuc accuratē versabatur in commemorandis nouissimis, quorum se-
dula cogitatio retrahit à peccatis. Facile autem mihi persuadeo diuinā sapientia: id
ita factum esse dispensatione, quae fortiter suauiterque omnia disponit: vt quo illi res
magis secundae magisque, ad voluntatem fluere, eo à patre caelesti tractus ad Christū,
maioribus sanctitatis meritis cumulatus videretur. Itaque in Gebennensem & Bel-
licensem ecclesias ascitus, breui magnis est ausus operibus & prouentibus, honoribus
quoque & dignitatibus ecclesiasticis, ita vt prouectioris aetatis viris, atque etiam gra-
uissimis senibus anteferretur. In Gebennensi enim ecclesia Praepositus & Secretari-
us, in Bellicensi Secretarius creatus est: quae illic praecipuae dignitates habentur. Cumque
multae ei essent facultates, non id ei studio fuit, vt opes colligeret & coaceruaret, sed
vt liberaliter & honeste eas expenderet. Delectabatur enim fauoribus & laudibus ho-
minum, vt solent illi, qui in precio haberi volunt. Praetereuntes vel aduentantes illu-
stres viros, tam religiosos, quam seculares, reuerenter accipiens, immo & pertrahens,
honorifice tractabat, & obsequia opportuna officiosissime exhibebat. Ita fiebat vt se-
cundum sapientis sententia, regno vtilius meritis innumeros sibi longè lateq; pararet
amicos. Habuisse verò fertur aliud quiddam longè praestabilius, erga pauperes scilicet &
afflictos animū piū & benignum. Certum est autē, vnam aliquā virtutem, si in sit in
homine, etiā ad alias eum perducere, quod quidem vel maximè facit charitas, sine qua
ceterae virtutes nullae sunt. Charitatis autē eximia proles est elemosyna cuius qui stu-
diosi sunt, amorem Dei & thesauros inestimabiles sibi acquirunt, tū etiā bona praesen-
tis vitae & aetatis annos plurimos, amicos certos, fidos, magnos, atque sempiternos.

Et si autem, vt diximus, Anthelmus vanis & caducis esset rebus implicatus, at ta-
men summo perē cauebat, ne quid flagitiosè, impurè aut turpiter admitteret. Et haec
quidem pauca de seculari eius vita praemississe sufficiunt: nunc ad ea referenda accedi-
mus, quae illum efficiunt verè beatum. Appropinquante tempore illo, quo ad Christi
imitationem se erat cōpositurus, & felici mutatione in alium virum abiturus, nempe
perfectum, & in mensuram aetatis plenitudinis Christi, coepit hominum religioso-
rum, in primis Carthusianorum, loca inuisere, vitam eorum explorare, libenter
illorum sermones audire: at necdum tamen magno conuersionis desiderio, sed qua-
dam potius curiositate. Admonebatur interim ab ijs, quos adibat, seruis Dei, sed
quis illius facilem sibi conuersionem ausus esset polliceri, cui tam prosperi essent re-
rum successus, tanta felicitas, tanta etiam maiorum honorum proposita spes? Ecce
autem inuisente illo cum quibusdam coetaneis suis Carthusiam, quam Portarum
vocant, vt Christo illic seruientes accederet, cū dominus Bernardus venerabilis Prior
verba salutis ei loqueretur, cuius sanè opera innumeri à deuijs vitiorum callibus ad
Deum conuersi sunt, & in diuersa loca ablegati: itemque nonnulli ex fratribus eum
summo perē ad conuersionem hortarentur, Christi gratiam & vitam aeternam sum-
mamque felicitatem & amplissimos in caelis honores ei promittentes: non tum quidem
statim assensit, sed petens vt pro ipso Dominum orarent, atque illorum precibus se
commendans, ijsque, valedicens, abscessit. Cumque ad inferiorem eius Carthusiae domū
venisset,

venisset, ea nocte retentus est à fratribus & Bosone Procuratore, mirabilis industria viro eiusq; cognata. Manè iterum ascendit ad domum superiorem, fratres denuò adit, illorum domicilia & cetera omnia perlustrandi copia ei datur. Vt sensere autem fratres emollitum animum eius, tempus nacti opportunū, de contemptu mundi sermones repetunt, hortantur vt exigua pro magnis, pauca pro multis, falsa pro veris, pro semper iteris fluxa & caduca, pro salutaribus noxia, pro vita mortem, pro Deo mundum contemnere ne dubitet. Quid multa? Diuini timoris spiritu correptus, consilij & fortitudinis spiritu confirmatus, repentina mutatione iam alius effectus, amicus Dei haud vulgaris propediem futurus, omnia quæ mundi sunt, prorsus respuit & se abdicat, vni Deo inhære constituit eiusq; cultui & seruituti totum se addicit: moxque in fratrum illorum collegium & sodalitatem admitti se postulans, ab illis comiter receptus est. Hortantibus autem illum fratribus, vt properè res suas disponeret, ijsq; compositis oculis rediret, certumq; ad quem adesse deberet, diem illi præstituerunt: ille nō absurdè ratus, iuxta sententiam Domini Saluatoris, manū semel ad aratrum missa, non esse respiciendum retrò, ne parū aptus esset regno Dei: Hac est, inquit, illa dies, qua deliberatum est mihi perpetuò cum Domino permanere. Suppetunt, vnde as alienum dissoluatur, nec desunt amici fideles, qui omnia exequantur. Itaque monasterio eius Ordinis habitu hilariter suscepto, cum multa pietate, deuotione, feruore animi vixit inter illos; atque disciplinis regularibus & arrepti instituti obseruatiã ita breui instructus est, vt iam perfectus videri posset.

Per id tempus primaria Carthusia paucissimos habebat monachos. Quamobrem dominus Hugo Gratianopolitanus Episcopus, vir prudens & eximia virtute, qui beato Hugoni successerat, & postea Viennensis Archiepiscopus creatus est, multis precibus à Portarum Carthusiæ fratribus contendit: vt fratrem Anthelmum, qui adhuc nouitius erat, Carthusiæ magna permitterent. Dimissus ille ad eam Carthusiam, vbi Ordo Carthusianus primum cœpit, adeo fuit propositi tenax & monastici Canonis diligens, constans & strenuus cultor, vt multas de seipso victimas offerret Deo, & vita eius ceteris exemplo esset: quibus tamen certè id impossibile videbatur, vt eius studia imitarentur, cum ille supra vires humanas sese perpetuò exerceret. Sed neque ille id potuisset, nisi diuina fretus virtute, per illum & in illo omnia efficeret. Erat crebrò pernox in vigilijs: orationi, lectiõni, sanctæ meditationi, laudibus diuinis die noctuque vacabat: cumque scriptura dicat, Multam malitiam docuit ocio: fitas: certumque sit, ocium animæ inimicum esse: ne vllum tempus vacuum abscederet, etiam labori manuario incumbere, sed multo amplius exercitijs spiritualibus. Lachrymarum tanta illi copia fuit, vt in precibus & meditationibus, quarum magna illi erat assiduitas, in suorum alienorumque peccatorum commemoratione, erga afflictos & qualuis hominum calamitates commiseratione, denique pro cælestis regni desiderio quidam lachrymarum riui ab eius oculis manare viderentur, intimo pietatis affectu expressi. In ecclesia sub soleenni quotidianarum precum persolutione, torrentes quidam ex eius oculis prorumpabant. Sub Missæ sacrificio, vbi totum se Deo mastrabat in holocaustum, totus erat spiritualis, totusque Deo inhærebat. Frequentissimum id illi erat, nocte ac die verberare pectus, genua flectere, toto corpore se humi prosternere, terrā exosculari, atq; ita humiliare & abijcere sese coram Deo. Quotidiè creberrimis virgarum ictibus cadebat dorsum & latera, plagasq; plagis cumulando, nunquam patiebatur carnem liuoris expertem aut cutem integram manere. Solitudinem, silentium, ieiunia, obedientiam, ceteraque Ordinis instituta accuratè obseruabat.

Cum his aut alijsq; maioribus, quibus nec commemorandis quidem sufficimus, Dei seruis studijs sese exerceret, Prior & fratres id consultum fore arbitrati sunt, vt eius industria in rerum externarum administratione, tanquam necessaria vterentur. Itaq; instituit Carthusiæ Procurator. Et ille quidē, ne inobedienciæ culpa se obstringeret, id ministerium humiliter suscepit, prudenterq; ac strenuè executus est. Si qua noxia vel inutilia aut reperiret, aut fortassis existerent, ea mox profligauit, religioni contraria denotatus est, inhonestas correxit, fratres laicos ab illicitis compefcuit. Si quem vidisset dissolutum, vagum aut negligentem, arguendo, obsecrando, increpando, castigando eum emendatiorem efficere conabatur, nec quenquam sinebat à regula præscripto deflectere. Pauperibus & egenis pro diuinitus ipsi indita pietate & humanitate, multā exhibebat comiserationem, esurientes cibo recreabat, nudis præbebat vestes, afflictis & miseris non solum consolationē, sed etiam seipsum impēdebat.

K k k k Quauis

Subitò rotus ad Deū cōuertitur.

Luc. 9.
Fit Carthusianus monachus a Apostolorum omnibus relictis.

Cap. 3.

Mittitur ad primariam Carthusiã.

Eius exercitia.

Eccle. 33.

Cap. 4.

Fit Procurator.

Quauis aut his atq; id genus alijs misericordiae officijs diligentē nauaret operā, atq; men studio sius ad amica Cellulae suae, tanquā nutriciae & omnium magistra, exercitia & quietem atq; tranquillitatem assiduē receptum habebat: atque ita Marthae bonum quidem sed tamen in multa distractum, & actuosum curabat ministerium, vt poriorē Mariae partem, quā sibi delegerat, nequaquam deserendā putaret: sicq; erat sollicitus erga plurima, vt vni illi, quod necessarium est, cui vacare coeperat, inhæreret in neutro deficiens. Nanque ieiunia, vigiliae, corporis castigationes, & cetera, quae antē memorauimus, auxit potius, quā quicquam illis detraxit. Mira quidem sunt haec, quippe quae humanarum virium excedant facultatem: sed praepotens Deus, qui est bonorum omnium largitor & author, cui voluntarem dederat, etiam vires suggestit.

Cap. 5:

Creatur magister Carthusiae Prior. Guigonis encomium.

Fratres in Carthusia imilerē perunt.

2. Cor. 11.

Humanitas & charitas eius erga subditos.

Cum iam autem tempus adesset à Deo praestitutum, quo non vni sibi, sed plurimis ad Deum adducendis eum intentum esse oporteret, vir Deo deuotissimus cedere, immò cogente illo, qui tunc primae Carthusiae praerat, & fratribus, Prior creatus est. Fuerat eius loci Prior, sempiterna memoria dignus Guigo, vir venerabilis, qui pro diuinitus ipsi collata gratia mellifluae doctrinae, hanc obtinet praerogatiuam, vt bonus Prior vocetur ab illis, qui de illo loquuntur. Is Carthusiensi instituto modum certosque limites statuit. Regulam enim ipse conscripsit, quam Consuetudines uoluit appellari: subditos instituit verbo & exemplo: solerti & vigilantī cura, honeste, religiose ac sobriē, quae ad ipsum attinerent, moderabatur: qui ab eo consilium peterent, ijs recte & salutariter consulebat. Cuius celeberrimi viri idcirco hic mentionem facere uolumus, quod seruus Christi Anthelmus Prior creatus, ad eius se imitatio nem composuit, & subditos ita viuere uoluit, quem admodum ille in suis constitutionibus praescripserat: si quid uero collapsum esset, id instaurare curauit. Intepuerat enim Ordinis obseruantia post decessum memorati Prioris, nec erat is, qui antea fuerat, religionis seruator siue seueritas disciplinae, propter defectum virorum fortium: qui inde accidit, quod beatus ille sanctorum conuentus, paucis periculum euadentibus, vno die vel potius vna hora pariter extinctus, laboris sui primum à Domino percipit: quando ab altissimis montibus nix, humus & saxa in Cellas monasterij ruentia, fratres sua mole oppressere. Dedit igitur operam nouus Prior Anthelmus tam adificijs, quā moribus instaurandis, vt si quid sancti Ordinis pristina religio & obseruantia accepisset detrimenti, id ad pridem conscriptas constitutiones reformaretur. Negligentem si quem cerneret, aut contumacem, admonitionibus blandis uerbis & minis, praecipis quoq; & obiurgationibus ad meliorem frugē reuocare nitebatur: quod si quis nollet respicere, planeque obstinatus esset, è fratrū sodalitate illum extrudere non dubitabat. Erant enim nonnulli, qui sanas institutiones eius non ferentes, cum essent grandes in oculis suis, homines maligna mente & in contentiones procliues, illi sese opponere non vererentur. At ille non ferens eorum arrogantiam, ne aliorum pacem & quietem interturbarent, è monasterio eos eiecit. Sub illius itaque manu & disciplina proficiebant fratres, fortiter perseverantes in exacta monastica rum constitutionum obseruantia, idq; non in prima Carthusia tantum, sed etiā in ceteris, illo Priores extimulante & adhorrente. Et florebat tum Carthusiana religio, cre scebatq; & multiplicabatur. Quauis autem pauci quidā fortassis plus aequo seuerum illum & rigidum in subditos arbitrentur, at plures tamen, qui saniori essent iudicio, tali patre gaudebant, & sanctorum delectabantur exercitatione studiorum. Diligebat enim suos vir sanctus, & paterna beneuolentia cōplectebatur, prouidēs eis de omnibus, quae admodum solet mater, de filiorum suorum salute sollicita. Gaudebat cum gaudentibus, cum lugentibus lugebat, aliorum damna & incommoda, sua putabat, vt possēt ipse quoq; de suis dicere illud Apostoli: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Solebat singulos crebro inuisere, suauī eloquio mulcere, non solum animabus, sed etiam corporibus res necessarias praebere, prout cuiusque moribus vel constitutioni congruere nouerat. Si quid autē admissum esset ab aliquo, id lenitate ac mā suetudine potius, quā seueritate corrigere studebat: & cum sibi ipsi non parceret, alijs indulgendum sentiebat. Ita si qua ab aliquo culpa esset perpetrata, veniam dabat poenitenti, cunctisque fratribus ea, quae ad vitam pertinent, & multiuaria solatia atque beneficia conferebat. Infirmis vel animo vel corpore, aut qui tentationibus pulsarentur, ingenti cura salutis & consolationis fomenta adhibebat. Perfectiores uero omni honore dignos existimabat, & tanquam Christum Dominum in illis uenerans, multa reuerentia eos prosequabatur, ita vt etiam illis assurgeret modestiae causa, magister discipulis, prepositus subiectis, omnes sibi antepone ns, nulli

nulli se iustitia parem sentiens. Sed cum erga morigeros & gratos talem se praberet, ingratos, duos, rebelles, arrogantia tumidos seueriter coercebat, & sub iugum superbas ceruices mittens, humiliabat, a quo iustitia libramento singulis pro dignitate restitutus. Poenitentiam autem agentibus & se peccasse dolentibus, mira humanitate & commiseratione propitius erat.

Atque hoc pacto vir beatus in fratrum salutem cura peruigili intentus, vitia persequebatur, virtutes fouebat & promouebat. Hortabatur eos, vt magis magisque proficerent, premia illis cum Christo immensa & ineffabilia proponens. Dicebat cum beatissimo Apostolo, vt quae retrò sunt, obliuiscerent, in anteriora se semper extenderet. Neque verò his paucis duntaxat, sed permultis prodesse curabat. Fratrem etiam suum traxit ad Christum, nam alius frater eum iam praecesserat. Traxit verò etiam Patrem. Felicem nimirum parentem, qui tribus filijs, magna virtute viris, praenitibus, ipse quoque, contempto cum suis vanitatibus & mortiferis illecebris mundo, secutus est Saluatorem. Felicem planè, qui tales meruit habere liberos, qui rerum caducarum & instar fumi labentium spreta haereditate, & sibi & parenti aeternam semperque mansuram compararunt. Felix felices feliciter secutus est, non iam filios, sed patres in Christo. Aduentantes etiam, quos non raros habet ea domus, hospites, animarum suarum saluti consulere cupientes, ad agendam poenitentiam & vitae emendationem inuitabat, habita ratione morum & conditionis singulorum. Faciebat verò id indiscriminarim apud Clericos & laicos, apud seculares & monasticae vitae professores: quippe qui omnes cuperet saluos fieri, illam S. Iacobi sententiam animo versans: Qui conuerterit peccatorem ab errore viae suae, saluabit animam eius à morte. Erant autem exhortationes eius nonnunquam graues quidem verbis, sed charitate & beneuolentia refertae: & quauis nonnulli eas grauiter acciperent & molestè ferrent, mitibus sanè gratae erant & iucundae: nec pauci ijs correcti sunt, multi ad peccandum facti cunctantiores & tardiores, multi ad agendam poenitentiam adducti sunt. Castigabat verò bis malè viuentes, maximè literatos, nec illorum dissimulabat vitia, omnis adulationis expertus, & personas accipere nesciens, nemini parcens, ne ipsis quidem negligentibus aut auaris, vel munerum exigentibus Episcopis, non Abbatibus erga subditos parum sollicitis, vel non bona de se exempla praebentibus, non presbyteris foeda libidinis maculosis, non denique quibuscunque sanctae Dei Ecclesiae praefectis vel ministris publicè peccantibus. Et certè reformidabant eum omnes, sed diuersa planè ratione: alij non sine amore, alij cum indignatione & odio: alij beneuolentia eum complectentes, alij isto machantes: alij blasphemantes & conuicijs proscindentes, alij laude & praedicatione eum efferentes. Nec deerant sanè, qui sanctum virum rusticum dicerent & importunum, nec tamen poterat vel ausus erat quisquam synceritati & aequitati zeli illius sese opponere.

Interea verò multarum bonarum consuetudinum & institutorum ipse Carthusia magna author fuit. Instituit namque, vt ex ijs, quae monasticus Canon praescribit, nihil deesset fratribus, nihil illi vnquam carum sentirent: sed praepararentur illis ea omnia, non habita precij ratione, statutis ministranda temporibus. Atque ijs alijque, commodis, haec tenus suppeditatis, statuit non fraudandos esse fratres, ne, de rebus necessarijs solici & anxij, minus vacarent diuinarum rerum contemplationi & regularibus disciplinis. Terminos Carthusiae dilatauit & ita obstruxit, vt foeminae, quae antea prohiberi non poterant, quin in eos ingrederentur, iam se exclusas sentirent. Structuras quasdam, prout expedire visum est, partim meliores reddidit, partim mutauit, partim nouas effecit. Agriculturae, pastorum gregum, denique omnium, quae eius monasterij essent, curam gessit. Nec hoc silentio tegendum, quosdam illum aquaeductus multo labore prolixis spacijs effecisse, per quos ad cellas fratrum, ad culinam, ceterasque officinas tanta aquarum copia deriuatur, vt perpetuo decurrentium lapsu etiam molendini rota, postmodum illic constructa circumagatur.

His igitur alijsque permultis, quae nimis operosum sit omnia annotare, quae illius prudentia & industria effecta sunt, Carthusiae primariae & spiritualium & temporalium bonorum non parua accessiones allatae sunt. Possunt autem monasteriorum praefecti beati viri exemplis edoceri, quemadmodum tum se ipsos, tum suae curae commissa, id est, subditorum corpora & animas, ceteraque omnia regere ac moderari debeant. Erat ille ita studiosus lenitatis & mansuetudinis, vt esset tamen etiam suis locis & temporibus seuerus. Nouerat vir prudens & grauitatem lenitate, & lenitatem grauitate temperare: quanquam vincebat in illo, naturali quodam Dei munere ei insita, pietas

& misericordia. Cùm esset autem talis & tantus vir, ad cellæ quietem & solitudinem inhiabat, quòd parùm sibi præstare videretur, immò multam etiam iacturam fecisse, dum multis occupatus, non posset pro voto spiritalibus exercitijs inharere.

Cap. 9.

Abdicat se
Prioratu.

Itaq; cùm annis duodecim strenuè ac religiosè Carthusiam illam gubernâisset, alio in locum suũ subrogato, subesse malens quàm præesse, obedire potius quàm imperare, ad Cellam, cuius ardebat desiderio, se recepit, eius gratissima habitatione mirificè delectatus. Lætabatur enim solitudine: nec tamen sapius à Priore vocatus ad consilium, suam operam negabat: neque etiam destitit vnquam repræhendere, si quid fieret præter decorum aut Ordinis honestatem, vel quod instituto Carthusiano minime conueniret: immò verò quoad vixit, toti Ordini Carthusiano corrigendo, conseruando, tuendo & propugnando suam operam, quasi communis quidam patris nauauit, & nisi ille fuisset, non tantus in Carthusia disciplinæ monasticæ vigor & rigor perseverâisset, sed illa quoque instar aliarum laxo fluxisset sinu. Multis verò etiam alijs sanctis locis, per multos rum Clericis, tum laicis ad emendationem & religionis incrementum non parùm contulere eius feruentes adhortationes & optima viuendi exempla. Sed iam ad alia pergamus.

Cap. 10.

Encomia
Bernardi
Prioris Car
thusiani.

Per id tempus in Portarum Carthusia primi Prioris locum obtinebat eximius pater Bernardus, qui quanti apud Deum meriti sit, qua memoriæ celebritate dignus, multa & præclara, tam in spiritalibus quàm temporalibus, eius opera & studia testatur: nempe eius monasterij amplitudo, terræ spatia abundè sufficientia, domus ipsa ædificata & strenuè gubernata, plurimisque referta bonis, fratrum diligens cura, disciplina monasticæ integritas, & boni mores fratrum puraque religio, larga manus in Christo, & ad dandum & benignè faciendum egenis porrecta, alia etiam loca, quibus suæ facultates non sufficerent, crebris & magnis fota beneficijs, è quibus sanè nonnulla pèssum ijsent, quæ iam eius suffulta liberalitate consistunt. Dabat namque ille indigentibus liberaliter, in primis autem religiosis siue monasticæ vitæ cultoribus: & suppētebat, quod largiretur. Atque hoc illi diuinitus collatum erat munus, vt ab omnibus, qui vel viderent eum, vel de illo audirent, mirè diligeretur, non à vicinis modo, sed etiam procul degentibus, adeò vt etiam plerique in lōginquis regionibus, quicquid ille mandâisset, libenter eius parenter voluntati.

Cap. 11.

Innumeros peccatis deditos & implicatos, ad bonam frugem & vitæ emendationem adduxit, & ad diuersa monasteria & propinqua & remota remisit, illic Deo seruituros. Vbi autem senectute premi se sensit, ab externis laboribus quiescere cupiens, vt posset accuratius vni vacare Deo, simul etiam indignum se existimans, qui semper alijs dominaretur, tandem apud se statuit alijs subesse potius, quàm præesse.

Cap. 12.

Abdicato itaque Prioris officio, de alio substituendo sollicitus, cum esset vir prudens, nec vellet in incerto spem collocare, talem sibi subrogare conatus est, qui diligentia, autoritate & integritate sua Ordinis instituta, diu illic feruenti spiritu obseruata tueretur, nec sineret tepescere feruorem, aut fratres in deteriora prolabi. Nemo autem molestè ferat, aut nos temeritatis arguat, quòd hæc de sancto viro nostræ narrationi attexere voluimus, quando sine ijs non satis perspicuum esset, quid velimus, & solent plerunque exempla exemplis adiuncta, non paruum orationi ornatum addere. Elegit ergo vir sanctissimus Anthelmum, eumque, vti par erat, reuerenter petens à magnæ Carthusiæ patribus, impetrauit.

Cap. 13.

Anthelmus
præficitur
Carthusiæ
Portarum.

Postquam autem eò venit Anthelmus, quemadmodum in illo exequendo munere se gesserit, cùm sint eius mores iam supra explicati, retexere superuacuum arbitramur. Nō est tamen prætermittendum, quòd domum illam plurimis bonis temporarijs abundantem, sancto quodam fœnore potioribus & præstantioribus cumulauit. Nam cùm inuenisset pecuniæ non parum, frumenti & diuersi generis annonæ siue leguminum acervos & horrea plena, cogitare cœpit, nulli ea vsui fore, si sic congesta manerent. Statuit igitur pecuniam elargiri ijs, à quibus cum vsura eam reciperet, nempe egenis frumentum quoque mutuo dare potius, quàm putredini aut verminibus perdendum relinquere. Erat enim id temporis magna annonæ caritas: sed messe aduentante, iam nouas fruges carperelicebat: cui tamen rei alia accessit calamitas, in montanis locis grandinis tempestate omnibus planè perditis & vastatis, quæ monachorum illorum agricolæ seminârant. Nec habebant iam, quid vel ederent, vel vendere sementem nouam facerent. Aduertit ergo prudens & pius fœerator, ex ijs quæ habebat, posse se maxima lucra facere. Itaque maluit ea mutuo dare miseris, quàm pro precio distrahere. Quæ enim distracta sunt, non redeunt ad venditorem: mutuo verò

& cœ.

Frumentum
distribuit
indigentibus

& fœnori data, cum multo lucro reuertuntur. Iussit ergo frumentum agricolis distri-
bui, alijs plus, alijs minus, prout res poscere videretur: idque sine vlla stipulatione, bo-
num habens fideiussores, qui fallere non nouit, Deum, quem non dubitabat cum
immento fœnore data restitutum. At pauperes illi ricolæ acceptis portionibus
suis, laudabant Dominum, qui per fidelem seruum suum tanta eis beneficia præstitit.
fer. Quotquot autem ex eo frumento seminârunt, eos planè confidimus vberum spe
frugum minimè frustratos. Deinde mittens etiam manum ad pecuniam: mille aure.
os, quos inuenit, & alia, sicut Ordinis & alijs religiosis locis elargitus est. Ita nimirum fi-
delis seruus & prudens nouit consulere ex fœnore domui suæ, thesauros nunquam
defecturos acquirere, nempè temporaria sapienter dispergendo, spiritualia verò inte-
merata seruando, animarum potius quam terrenæ substantiæ doctus lucra aucupari.
Porro etiam si qua vis esset in ecclesiâ conamētis superflua, ea alijs locis, quæ ijs in-
digerent, impertijt. Idem fecit de varia domus supellectile, qua abundabat. Accessit
verò etiam ad syluas, quas illa domus amplas possideret, & magna arborum strage edi-
ta, spatia pratis opportuna effecit, & agros accipiendis seminibus aptos. Curauit etiã
pomarium ingens constitui, & in eo diuersi generis surculos truncis inferi. Diligebant
autem cum fratres, quando quidem non talem eum experiebantur, qualem eum fore
existimârunt, putâ durum, seuerum & asperum. Placidum enim & affabilem se exhi-
bebat, non prælati dignitatem præ se ferens, sed ipsis quoque subditis humiliorem
se præbens. Domino Bernardo præstabat reuerentiam, illum sibi anteponebat. Idem
erat erga religiosum Christi seruum Iohannem, cui aduentanti solebat reuerenter
assurgere, nec id vnquam prætermisit, etiam cum Episcopi, Abbates, aut cuius unque
dignitatis personæ adessent. Pietas verò & cōmiseratio eius erga afflictos, quanta fuerit,
quanta erga omnes liberalitas, ab vno, quod memoratu dignum videtur, eius exēplo
animaduertere licebit.

Itē pecuniā

Syluā mu-
tat in prata.

Ea tempestate Comes Forensis dolo captum Lugdunum vastauit, diripiens omnia,
inprimis autem malignitatis suæ rabiem in ecclesiam exercens, Clericorum euersis
ædibus, cum illi Deo protegente salui euassissent. Itaque ipse Archiepiscopus Eracli-
us, & ceteri magna dignitate viri, haud secus ac profugi & proscripti ad Portarum Car-
thusiam aduolârunt, ad quam alioqui conuenire consueuerant, de rebus magnis con-
sulturi. Postquam autem eos consolatus erat vir magnanimus & fortis in Domino
Anthelmus Prior, ista etiam addidit: Ne, quæso, velitis Domini mei hac illac errabun-
di vagari, vel aliò vos conferre. Apud nos permanere, aut si pro expediendis negotijs
interdum vultis egredi, ad nos reuertamini. Nos enim, demptis equis vestris, & vos
& presbyteros & Clericos vestros quandiu necesse erit, alemus. Erit id pergratum no-
bis, & vobis nequaquam indecorum. Enntibus igitur & redeuntibus illis, quibusdam
etiam iugiter illic hærentibus, largis impensis cum multa gratia & alacritate ad victû
pertinentia accuratè sunt subministrata, donec non diù post, non sine grandi miracu-
lo profligatis hostibus, Clerici ad sua reuertentur.

Cap. 14.
Lugdunū
vastatur.Sūmahumā-
nitas erga
Clerū Lug-
dunensem.

At cum vir Dei multis occupatus, ab illis, quibus potissimum inhiabat, spiritualibus
studijs & exercitijs se distineri videret, vix biennij euolutis spatijs, Prioris officio, quod
pacis reformandæ necessitate, & Superiorum præcepto adactus susceperat, sese abdi-
cans, ad tutissimum, semperque concupitum se in magna Carthusia Cellæ portum re-
cepit. Etsi autem solitudinis & secreti esset amans, sed à Deo stabilem, veram, sempiternamq; gloriã
appetens. Inter alias virtutes eius, quibus erat egregiè instructus, non mediocriter eū
commendabat studium & zelus inuictus catholicæ vnitatis, eiusq; aduersus schismati-
cos virilis & constans propugnatio. Cum enim Romanæ curiæ Episcopi & Cardina-
les, totaque curia Alexandrum Apostolicæ Sedi & vniuersæ Ecclesiæ summum Pon-
tificem Canonicè electum præfecissent, & Octavianus, qui primus eum elegerat, malo
dæmone impulente & ambitione occacate, sedem Apostolicam arripuisset, & quod
est execrabilius, Ecclesiam illam in Imperatoris ditionem redigere non esset veritus,
(Erat enim potens & illustri familia, multis fautoribus fretus, cum Catholico Pontifi-
ci pauci quidem, sed meliores, student) atq; ea causa vniuersa penè Ecclesia anceps
vacillaret: Ordo Carthusianus primus ante omnes in Ecclesia Occidentali, quem ad-
modum satis constat, Alexandrum pro Catholico & vero Pontifice habendum, eiq;
præstan-

Cap. 15.
Iterum se
abdicat
Prioratu.Schisma in
Ecclesia Ro-
mana.Carthusia.
norū studiū
erga verum
Pontificem.

præstandam obedientiam confirmavit. Ecquis autem eius rei author fuit? Nimirum Anthelmus, & cum eo Gaufridus, sapiens & egregia facundia vir, atque in diuinis scripturis eruditissimus. Horum studio, labore & opera effectum est, ut diu nutantes confirmati Priores, ceterique Carthusiani instituti fratres, Pontifici Alexandro obedientiam promitterent. Atque ipsi permultos Ecclesiastici Ordinis prælatos & subditos illorum, in schisma propendentes, aut nutabundos & dubios, ab errore reuocarunt, & in sana sententia confirmarunt, Alexandrum catholicum probantes, Octavianum reprobum reprobantes, reum condemnantes, & schismaticum cum eius fautoribus execrantes. Imperator igitur, qui non nisi sua voluntate & autoritate Pontificem creari volebat, cuius administrator erat, non dominus, isthuc de Anthelmo rescivit, veraque fidei cultorem & defensorem non solum odionabit, sed etiam condemnauit, cum illius nec maledicere esset, nec benedicere. Interim verò præuentibus Carthusianis ac Cisterciensibus, Alexander Pontifex à Gallis, Hispanis, Britannis breuiter receptus est. Quæ quidem inter cætera nos referre volumus, ut perspicuum fieret, quanto animi seruore iustitiam & veritatem æmulatus sit Christi seruus Anthelmus, Deusque laudetur & glorificetur, qui sanctos suos adiuuando, claros & celebres reddit.

Cap. 16.

Quauis autem, ut diximus, solitudine & silentio delectaretur, libenterque carnis afflictioni, spiritus contritioni, sanctaque meditationi perpetuo vacaret, non tamen licuit ei diu manere intra Cellulæ amicos recessus, Domino volente, ut tam illustri lucerna non sub modio lateret, sed posita super candelabrum, luceret in domo Dei. Accidit tum Bellicensem ecclesiam orbari pastore suo: & cum de successore ageretur, pars potentior quendam elegit adolescentem, genere nobilem, cuique ades Episcopi tradita sunt. Sed pars altera in eius electionem minimè consentiens, monachum quendam in defuncti locum subrogauit, missis legatis ad Pontificem maximum, qui tum in Gallijs morabatur, ut eius autoritate confirmaretur & consecraretur. Eius legationis facile princeps & dux erat Sigibodus, homo astutus & mirè eloquens, multaque literaturæ: qui oratione polita & phalerata facile in suam sententiam pertraxit eos, qui erant in curia Pontificis: at Pontifex ipse neutram electionem voluit ratâ habere, distulitque legatis dare responsum, non dubitans etiam alterius partis nuncios veturos, quorum rationes æquè ut priorum audire volebat. Interea Christus illius ecclesiæ curam gerens, vtilem & benè idoneum illi antistitem contulit. Erant in fratribus modè ratios aliquot, pauci illi quidem, ut semper rariores sunt sapientes, quibus neutrius partis probabatur electio. Inter ceteros in concordiam redigere cupientes, magnum illum Carthusianæ solitudinis cultorem Anthelmum eligunt. Consentiant illis reliqui omnes gratulabundi adeoque etiam ille, qui prior electus fuit cum amicis suis. Erat enim Anthelmi consanguineus. Sed cum non ignorarent, sine multa difficultate illum à Carthusiæ solitudine auelli non posse, ad Pontificem Alexandrum properè abiierunt: qui ubi cognouit quid molirentur, gauisus est, dicens illos felices fore tali pastore, taleque consilium propitio Deo ipsos suscepisse. Et primo quidem pius Pontifex & istos & alios, qui ad ipsum venerant, per seipsum conatus est in concordiam redigere: sed Sigibodus, qui se omnia pro voto habiturum putabat, tam bonam electionem moliebatur abolere, multis rationibus asseuerans suam ratam, hanc verò irritam esse debere. Blandè verò admonitus, quin & rogatus à Pontifice, cum tanti Patris non posset resistere voluntati, inuitus tandem assensit. Omnibus itaque conciliatis & animo coniunctis, Pontifex datis ad Anthelmum literis, Apostolica autoritate præcepit, ut ecclesiæ Bellicensis, cuius esset præful electus, curam suscipere nulla occasione differret. Mandauit etiam Priori Carthusiæ & fratribus, ut eum traderent petentibus, & si recusaret, præcepto compellerent.

Anthelmus
eligitur Bel-
licen. Epif-
copus.

Cap. 17.
Subducitur,
ne sit Epi-
scopus.
Iohan. 6.

Ibidem.

At ubi Anthelmus didicit quid gereretur, & iam adesse qui ipsum essent abducturi, fugam se mandare constituit, exemplo Christi Saluatoris, qui Iudæis eum rapere volentibus, & regem constituere, fugam iniit, docens ea re dignitates & honores neutiquam ambiendos, sed fugiendos potius esse. Sed Dominus Christus cur eam fugam capesseret, non ignorabat: Anthelmus verò propemodum extra se positus, quod faceret, nesciebat. Dominus, qui non suam, sed patris venerat facere voluntatem, idcirco fugit, quod tempus ab omni æternitate præsum nondum adesset, quo à Patre clarificatus regnaret: Anthelmus verò ea causa subducere se voluit, & necessario recusato ministerio, suæ obsequi voluntati, quod necdum compertum haberet rem à Deo geri. Perquirentes autem fratres, postquam eum reppererunt, è latebris extractum, vix in conuentum perducere potuerunt. Exponunt ei Pontificis mandatum, exhibent literas, addit Prior etiam suum

suum præceptum, rogant legati nomine totius ecclesie Bellicensis, hortatur fratres, ut provinciam diuinitus ipsi demandatam suscipiat, nec suam voluntatem ausus sit diuina anteferre. Ecquid verò ijs omnibus effectum est? Ille prorsus reuult, palam protestans, se extra illam eremum nunquam egressurum. Tandem pia quadam & callida machinatione proponunt ei, alterum è duobus ut eligat: aut Pontificis mandato impositum amplectatur ministerium, aut ipsum Pontificem adeat, quem aiunt eius cognita voluntate, nunquam illi vim adhibiturum. Ea igitur spe ductus ille, iter ingressus est, legatis cum non deferentibus. Ut autem peruenit ad Pontificem, ab ipso & tota curia honorificè acceptus est. (Nouerant enim virum esse magni meriti & eximie virtutis) Postquam autem ad colloquium ventum est, dixit Anthelmus, se non alia causa eò accessisse, nisi ut posset Pontificis experiri misericordiam, ne eius auctoritate ad id adigeretur, quod neque sibi, neque ecclesie, à qua expeteretur, conducibile foret. Multa tum in seipsum cœpit iactare conuicia, illiteratum, idiotam, imperitum, improbum, inutilem se clamitans, atque ijs alijsque id postremò adiciens, se votum nuncupasse Deo, nunquam ab eremo se recessurum, atque idcirco inuitum cogi non debere. Enixè igitur illo petente, ut Pontifex ipsi parceret, ille respondit: Noli, fili, noli caluas excusationes prætexere, neque enim te fingere decet. Nouimus quæ sis industria, ubi animum adicere & intendere vis. Quid ita nunc inerti pusillanimitate contraheris? Obedias oportet. Ego enim quod scripsi, scripsi. Memineris scripturæ dicens, quasi peccatum ariolandi esse, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Simul animaduerte, quanta sit obedientiæ virtus, quam professus diu coluisti. Qui teipsum abnegare, & Christum sequi velle professus es, non debes tuæ obsequii voluntati, sed ad Christi exemplum & imitationem te componere, qui factus est patri obediens vsque ad mortem Crucis: à qua etsi pro humana conditione abhorreret, at tamen constanter dixit patri: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. His atque id genus alijs sermonibus Pontifex eum demulcente, ille pudefactus conticuit, & pro tanti Patris reuerentia non fuit ausus ulterius reluctari. Consecratus inde est solenniter ab ipso Apostolica Sedis Pontifice Alexandro ipsi ferijs natiuitatis perpetuæ Virginis, quæ tunc in Dominicum diem inciderant, eodemque Pontifice ipsum retinente, ad dies aliquot mansit in Curia: & cum multa de rebus varijs familiariter inter se colloquerentur, & Anthelmus crebrò ex scripturis opportuna testimonia profferret: Itane inqueiebant, rudis planè & indoctus est iste, ut ipse nobis persuadere voluit? Cum autem sollicitus in eam curam inculberet, ut discedendi ipsi facultas daretur, Pontifex congruis quibusdam munusculis donatum, à se cum benedictione dimisit. Hactenus non nullis de vita & moribus beati viri ante pontificatum commemoratis, nunc ad ea, quæ Episcopus gessit, breuiter exponenda, Deo fauente, accedemus.

Non habuit sanè in illo locum, quod vulgò dici solet, Honores mutare mores. Idem enim permansit, qui antea fuerat vitæ grauitate, virtutum constantia, perseveranti religionis studio: ad preces, vigiliis, ieiunia & cæteras corporis afflictiones adiecit potius aliquid, quàm detraxit. Diuinum officium non in sacello suo, sed dignitè & maiori cū decore, in summa æde cum Canonicis humiliter persoluit. Quotidiè ferè, quod antea rarò permittebatur, salutarem Deo hostiã offerebat cum multa deuotione & copia lachrymarum. Sacris initiatis, maximè sacerdotes, summo honore dignos affirmabat pro concione, iustitq; suis auditoribus, ut multa eos reuerentia prosequerentur: illos porrò admonuit, ut sine criminis nota seipsos integros & inculpatos Deo ministris exhiberent. Sed audiebat de illis, q̄ animo eius non possent nō esse molesta. Erant enim nonnulli in eis, q̄ quod sine pudore dici non potest, publicè suas fouerent concubinas: quidã etiam, quod execrabilius est, qui se foedissima adulterij infamia contaminarent. Itaque primo anno suscepti ministerij sui ad synodurn conuocatis presbyteris, & blanditijs & minis eos sui officij admonere volens, ita locutus est: Quis honor, quæ dignitas sit sacerdotij, aduertere debetis fratres & conpresbyteri mei. Vos, auctore beatissimo Petro Apostolo, genus electum, regale sacerdotium: vos inter Deum & homines mediatores estis. Sacerdos enim Angelus Domini exercituum est. Vos sicut luminaria in mundo lucere debetis, & alios optimis exemplis potius, quàm verbis solis, docere. Quanta, oro, dignitatis est, creatorem omnium, Deum immensè maiestatis contrectare manibus, panemq; illum viuum, qui de cælo descendit, è mensa Domini accipere? Sanè quisquis hoc non mundo corpore & pura mēte per temeritatem facere non dubitat, is, Apostolo teste, iudicium sibi manducat, non diiudicans corpus

1. Reg. 15.

Phil. 2.

Matr. 26.

Cedit tandem & consecratur à Rom. Pontifice.

Cap. 15. Episcopus factus ut se gesserit.

1. Pet. 2.

Malach. 2.

Iohan. 6.

1. Cor. 11.

corpus Domini. Et sunt tamen etiam in vobis, qui id minimè attendant: non quòd ignorent, sed quòd negligant & parvipendant. Nam quod abominabile & valde execrabile est, turpiter sese abijcientes, & à tanti honoris fastigio in sordes & cœntim sese precipitantes, sancta polluere non verentur, turpitudine sua omnipotentis Dei in se iram concitant. An verò parùm vobis est, (vobis loquor, qui huius facinoris reifis) quòd quemadmodum per Ezechielem dicit Dominus, pascetes vosmetipsos, nò modò oves, quod vos facere oportebat, non pascitis, infirmos confirmando, debiles roborando, fractos consolidando, dispersos reducendo, & ex luporum faucibus raptos extrahendo: sed etiam turpissimæ vitæ toxico oves Christi inficitis, & quibus ad obtinendam vitam aternam authores & duces esse deberetis, eas vobiscum in aternæ mortis precipitia adducitis? Sed hæc quidem hætenus à vobis perpetrata, tametsi par erat, eorum causa vos & ecclesiasticis prouentibus & sacris ordinibus priuari, tamen in præsens mihi meritas non dabunt poenas. Si qui verò deinceps sese ad meliorem frugem recipere noluerint, in illos ego certè multa seueritate animaduertere non omitam. Nolim enim dissimulãdo vestra me iniquitatis reddere participem. Quod si vos noueritis parcere salutem vestra, Deum quoque propitium sentietis.

Cap. 19.
Eius seueritas in Concubinariorum

Hæc primo anno dicta sunt ab illo: altero anno cum quidam nolent respicere, sed suis inuoluti facibus, pro infami contubernio mallent vincula catenasque collapremes perpeti cum ignominia, quàm ad pudorem & honestatem cum Dei amore se componere, sex aut septem audiimus ordine priuatos. Ita quos non potuit humanitate & mansuetudine corrigere, illos seueritate & iusta animaduersione emendatos dilexit, fouit, tuendosque suscepit, vt nemo esset qui sacerdotes aut laicos vlla ex parte ausus esset, aut turpe aliquid de eis dicere. Suas vel ecclesiæ terras, homines, cœmeteria, & quæcunque ad ipsum attinerent, integra conseruare, clericos, viduas, pauperes defendere summopere curauit. Si quis illis, quæ tuenda susceperrat, illata aliqua iniuria ipsum offendisset, (erant autem per id tempus illis in locis non pauci raptores & maligni homines) quantacunque is dignitate vel autoritate esset, nulli parcens, nullius personam accipiens, nihil quicquam reformidans, immò tum multo etiam constantior, si speraret martyrem se futurum, sicut scriptum est, Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit: anathemate eum percellerat, nec vnquam nisi satisfactione accepta, absoluebat.

Prou. 28.

Cap. 20.
Nò patitur à Comite presbyterum teneri captiuium.

Comes Hubertus, Amedei filius, quendam eius presbyterum iusserat comprehendere. Petijt ille presbyterum sibi restitui: sed cum nò impetraret, Prepositum eius, qui presbyterum ceperat, cum tota domo eius excommunicauit. Postquam autem cognouit, vbi presbyter detineretur, Episcopum Maurianensem dominum Vuilhelmum misit, vt eum ex illa captiuitate extraheret. Inuenit hominem Episcopus ille, monuit Prepositum, qui tum aderat, vt missum eum faceret. Nolente Preposito, Episcopus eum è custodia abduxit, contradicente eodem Preposito & vociferante: Equidem tibi non resisto: sed tamen sciet haud dubiò dominus meus, quis captiuum eius abstulerit. Post vbi presbytero illi significatum fuit insidias illos moliri, vt rursus ipsum caperent, fuga sibi consulere statuebat. Peruenit id ad notitiam seruorum Prepositi, illique abeunti insidias tendentes, cum gladijs repente ei occurrunt. Illo se defendere volente, tam atroci eum vulnere affecere, vt intra paucos dies moreretur. Idem verò Comes per calumniam assererat, quædam in possessionibus ecclesiæ eius regalia esse: nec tamen, viuente sancto Episcopo, propterea iniuriam facere ecclesiæ, aut aliquid ab ea exigere ausus fuisset. De his igitur cum eum compellisset Episcopus, ille ira percussus, minari coepit, non se diutius dissimulaturum, quin quæ sui essent iuris, exigeret. Rursus autem monente Episcopo & excommunicationis sententiam intentante, nisi & calumnia abstineret, & pro sacerdotis nece, quantum ad ipsum attineret, Deo satisfaceret: Comes monita eius contemnens, minasque iactans & periculum intendens, asserensque se Pontificis Maximi priuilegio munitum, à nemine posse excõmunicari: ab Episcopo, nulla eius potentia habita ratione, anathemate plectitur, cum præsens adesset. Tum verò illo furore inflammato, & grauiter comminante, illis quoque, qui ei aderant, assermantibus, pro tanta in principem temeritate, mox Episcopum capite puniri oportere: vir Dei maiori constantia sententiam suam repetens, pertinacem Comitem multo etiam expressius à Christo & eius corpore, quod est Ecclesiæ præcidit, satanæ illum tradens. Stupebant sanè, qui huic negotio intererant, nec parùm timebant viro Dei, cum ille maneret intrepidus, magni beneficij loco habiturus, & impensè etiam gauisurus, si tanta posset gratia dignus haberi, vt propter iustitiæ defen-

Presbyter interficitur

Comes excommunicatur.

DE ANTHELMO EPISC. BELLICENSI.

945

defensionem ad martyrij palmam & beatitudinem liceret peruenire.

Erat enim non mercenarius, sed verus pastor: non ex illis negligentibus, quibus per Ezechielem Dominus improperat: Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in pralio in die Domini. Quae verba exponens beatus Gregorius Papa: Ex aduerso, inquit, ascendere, est quibuslibet potestatis prauè agentibus rationis libera voce contraire. Et in die Domini pro domo Israel in pralio stamus, ac murum opponimus, si fideles innocentes contra peruersorum iniustitiam ex iustitiæ autoritate vindicamus. Itaque boni pastoris, id est Christi vestigia secutus Anthelmus, & gregi suo custodiendo accuratè inuigilans, lupo veniente haudquaquam fugiebat, nec afflictorum leuandis calamitatibus & miserijs se subducebat: sed si ita res posceret, etiam animam pro ouibus ponere paratus erat. In illum autem lupum sauiissimum, non corpora, sed animas iugulare cupientem, diabolum, vel maximè intentum se præbebat, non ignorans illum ouili Dominico die noctuque perpetuas moliri insidias, & mentes fidelium mille modis lacerare & discerpere. Illi ergo extra se à populo admonitionibus & obsecrationibus: à se ipso ieiunijs, vigilijs & varijs corporis afflictionibus, multiq; ad Deum fundendis precibus depellere curabat. Abigebat, inquam, illum à fidelium cordibus sagittis potentis acutis & carbonibus desolatorijs, id est, verbis Dei compungentibus corda per poenitentiam, & sanctorum exemplis verustatem vitiorum consumentibus, & ad virtutum sectandam nouitatem animos inflammantibus. Qui iam autem mortiferi illius serpentis essent toxico correpti aut iaculis sauciati, eos instar periti medici ita curare nouerat, ut singulis quibusque opportuna & conuenientia remedia adhiberet. Paterno omnes complectebatur affectu, cunctisq; prouidere & consulere nitebatur. Nec deerat ei zelus, quem in Phinees scriptura diuina commendat, sed accinctus gladio iustitiæ, impios puniebat: neque tamen odij id faciebat acerbitate, sed beneuolentia & amore, non minus illorum, quam suam salutem appetens, talesq; eos cupiens efficere, qualis ipse erat. Et certè plus illorum dolebat vicem, qui animo, quam qui corpore læsi essent. Itaque vitia damnans & persequens, eos qui pijs eius admonitiones negligerent, castigabat ut emendatior redderentur: damnabat, ne damnarentur.

Cap. 21.

Ezech. 12.

Homil. 8.
in Euangelia

Psal. 119.

Num. 25.

Non est autem præmittendum, quanta iustitiæ autoritate & constantia suam in Comitum supradictum sententiam profecutus sit. Cum enim Comes ille Sedis Apostolicæ Pontifici significasset, se contra datum sibi priuilegium à Bellicensi Episcopo excommunicatum, idem Pontifex mandauit beato viro per Tarētasium Archiepiscopum Petrum & alium quēdam Episcopum, ut charissimum filium suum Comitem Hubertum, quem satis temerè excommunicasset, absolueret: ipsis etiam iisdem Episcopis precipiens, ut si nollet Anthelmus, cuius constantiam nouerat, ipsi eum absoluerent. Veniunt Episcopi, adferunt mandata à Pontifice, multis hortantur verbis, ut summo Pontifici debitam præster obedientiam, & irati principis animum impendenda absolutione sibi concilieret. Ille respondet: Qui iuste ligatus est, solui non debet, nisi prius per poenitentiam satisfaciatur illi, quem læsit: atque ita etsi fortassis non dignè & pro meritis, saltem misericordia persuadente & iustitia parcente, catholica Ecclesia restitatur. Neque enim vel ipsi beato Petro sic est hæc collata potestas, ut vel non soluenda soluere, vel non liganda ligare debeat. Quanto igitur minus nobis? Id igitur certū haberote, me à semel pronunciata sententia non deflexurum, sed eam planè retenturum. His auditis, Episcopi discessere, nec, quanuis id mandatum illis esset, Comitem suere ausi absoluerent. At tamen Pontifex cum id didicisset, Comitem absoluit, idque Anthelmo significauit. Ea autem re permotus vir fortis in Christo, & molestè ferens, relicta Bellicensis ecclesiæ cathedra, cupiens vni Deo in silentio & solitudine vacare, ad cellam optatam se quietem recepit. Sed Dominus, qui ad id eum honoris euexerat, non permisit ut illic maneret. Cum enim Bellicensis ecclesia & omnis illa regio eius absentia se desolatam sentiret, Clerici illius Pontificis maximi literis, quas impetrauerant, freti, eum repetierunt, atque ægrè tandem obtinentes, cum debito honore & reuerentia eum reduxerunt. Porro Comes ille noluit se pro absoluto habere, neque in ecclesiam ingredi ausus fuit, donec coram sancto viro sese humilians, & satisfactionem pollicens, ab illo absolutus, & Ecclesiæ restitutus esset. Et si autè magnoperè eum charum semper habuit vir Dei, etiam tum cum eum ab Ecclesia separaret, at nunc familiarius & cum quadam reuerentia crebrò illum hortabatur, modò blandis, modò acrioribus vtens verbis. Sed cum negligentem & incuriosum salutis suæ eum cerneret, & neq; stare promissis, neq; mala velle corrigere,

Cap. 22.
Nota Anthelmi constantiam.

Ab anathemate quis non sit absolueudus.

Anthelmus relinquit Bellicensem ecclesiam.

Reducitur honorificè.

Comitè absoluit.
immò

Comitis o-
dium recru-
deficit.

immò verò ea potius cumulare, durius eum appellare, mala, quæ sub eo, vel per eum fiebant, impropere, clientelaris officij sponfionem & agnitionem, quam vulgò homagium vocant, ab eo exigere cœpit. Ea igitur rursus Comiti materiam & fomitem odij ministrabant, ita vt testaretur nullum esse sub sole hominem, quem perinde haberet exosum, atque Antheimum Episcopum. Minabatur etiam illi, & vix sese contemnens, mala ei machinabatur. Interim tamen valdè eum reuerebatur, sanctitati eius deferens etiam animo hostili: neq; vnquã in ijs, quæ calumniabatur, eum aut ledere, aut dehonestare ausus fuit. Si quid autem ab alio ei illatum esset mali, gratulabatur. Cum aliquando admoneret eum Episcopus, vt pro ijs, quæ diximus, satisfaceret, ille respondit, se in foro paratum respondere. Mox adiecit Episcopus: Tu me iure fori, ego te legibus poli conuenio, diemque tibi dico illum ipsum, quo omnes stabimus ad tribunal Christi. Sed de his hæcenus.

Cap. 23.

In Episcopatu suo vir sanctus in eam curam semper incubuit, vt ex veritatis & misericordiæ præscripto omnia fideliter & accuratè gereret: nec minus tamen pristina vacabat religioni, immò verò sollicitè ne alicubi in toto ordine Carthusiano sanctarum institutionum siue consuetudinum rigor langueret, feruor reuerebatur. Ab eius nutu pendebant Carthusiani Priores, & illo moderante, sancta negocia disponebantur. Dabat verò operam, vt omnia religiosè & ex Ordinis instituto atque præscripto fierent. Habuit autem semper locum suum in prima Carthusia, & in ea Cellam vacuam, ita vt vnus esset ex ijs, quos habitatorum certus numerus admittebat. In ea autem Cella sæpè morari solebat, cum esset pertasus negociorum temporarium, vt illic recrearet spiritum suum, non Episcopi maiestatem, sed humilis monachi subiectionem præferens. Recreabat autem sese, non ciborum lautitijs, sed ieiunijs & precibus: non somno vel desidia, sed vigilijs & sanctis exercitijs: non rumoribus aut fabulis vel musicis instrumentis & modulationibus, sed sacris meditationibus, diuinis contemplationibus & iubilo mentis: non gaudio, cuius extrema occupat: sed luctu & mœrore, cui æterna consolatio promittitur. His, inquam, Dei fidelis seruus reficiebatur & confirmabatur alimentis, perennis gloriæ spe illum roborante & consolante.

Sæpè degit
in cellula
Carthusia-
na.

Prou. 14.
Matth. 5.

Cap. 24.

Solebat etiam non rarò visitare loca religiosa, in primis autem ipsi domestica aut suæ professionis: cumque venisset ad quamlibet sanctam congregationem, conuocatis fratribus, gratissima & mellita oratione proponebat illis magnorum exempla virorum, quos aut vidisset ipse, aut de quibus auditione accepisset, mores eorum, dicta factaque commemorans. Deinde comiter & iucundè singulos ad se accitos, sibi assidere voluit, aut ipse è suo loco surgens, ad illos se conferebat, omnibus se conformans & accommodans, nec plus deferens maiori, atque minori. Tum verò familiari & placida exhortatione, vultu ad hilaritatem & iucunditatem composito, animabat eos ad suscepti instituti perseuerantiam & profectum, ad ferendum libentibus animis iugum Domini suaue & onus leue: simul ob oculos eis statuens illud immensum primum futuræ beatitudinis, à Deo ipsum diligentibus præparatum, quale nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Et quia vir sanctus nihil sibi tribuebat, nec sua sibi sufficere arbitrabatur, sed aliorum se ope indigere ab animi humilitate persuasum habebat, studiosè eos orabat, vt in precibus suis ipsius essent memores. Ad quamcunque venisset seruorum Dei congregationem, ab ijs se in fratrem recipi & petijt, & impetrauit: idque speciatim in cunctis Ordinis Carthusiani monasterijs. Erat enim rationi consentaneum, vt quem Deus in illo caelesti regno eximium fore sciebat, ei in præsentia Ecclesiæ optata suffragia non negarentur. Concilijs Ecclesiasticis, aut secularium negociorum tractatibus quoties interfuit, nullus vel Episcopus, vel alterius ordinis aut status fuit, qui non eum sibi anteponeret. Oes eum reuerebantur, ipsa etiam Romana Curia. Si quid enim vitiosum aut reprehensione dignum in aliquo cerneretur, quantacunque is autoritate polleret, non dubitabat eum arguere, tantus illi inerat iustitiæ & veritatis zelus. Neque enim ex arrogantia vel hypocrisi id faciebat, sed feruore charitatis. Nec deerant, quibus ille eius iustitiæ zelus esset iniuius: atque illi quidem eo præsentem ori suo digitum imponebant, sed abferre detrahebant, eiusque facta rodebant dente canino. Compluribus sanè eius castigationes & reprehensiones non erant ingratae. Aduersum superbos seuerus & rigidus erat, eorum contemnens arrogantiam: humilibus comem, placidum & affabilem se præbebat. Obstinati, pernicaces, & qui nollent resipiscere, durum & quasi indignandum eum exercebantur: obediens & morigeri, lenem, humanum & familiarem. Erga peccatores

Quanti cum
omnes fecer-
int.

Esa. 64.
1. Cor. 2.

pœnitentes quàm pius, benignus & misericors fuerit, nõrunt illi, qui ei peccata sua cõ-
fessi sunt, & eius manus impositione cum Deo in grãiam restituti. Totis sanè visceri-
bus condolebat illis, idq; non sine lachrymis, quas ab oculis eius eliciebat, non mœror
animi, sed ingens pietas & misericordia & latitiã magnitudo. Iure enim gaudendũ ex-
istimabat, cum ipso Christo testante, gaudiũ sit in cœlis corã Angelis Dei super vno
peccatore pœnitentiã agente. Consolabatur quoq; illos, dicens veniam & Dei gratiã
ipso esse adeptos: atque deinceps, licet oēs ex animo diligeret, istos tamen peculiari
us, non aliter, quàm suos mater filios. Miseris & afflictis condolebat, eosq; consolati-
one, consilio, auxilioq; fouebat. In pauperes verò & inopes quis illo vnquam beni-
gnior, quis humanior visus est? quis maiori erga illos misericordia, quis de illorũ sub-
leuanda inopia sollicitior fuit? Ex ijs, quæ habebat, nihil suum arbitrabatur, sed omnia
pauperum: quod quidem etiam reuerã sic erat. Non incubabat ille pecunię thesauris,
qui non permanent: sed illis potiùs coaceruandis intentus erat, qui in calis repositi,
amitti vel corrupti nunquã possunt. Itaq; demptis ijs quæ moderatus victus poscere
videretur, cetera omnia in pauperes erogabat, in primis autẽ religiofos siue monasti-
cæ vitæ cultores. Cum autẽ sancta loca omnia amore & benevolentia complectere-
tur, duas quasdam sanctas congregationes sibi tuendas fouendasq; susceperat, singula-
ri quodam studio illas prosequens, & magnis sustentans beneficijs, tum in ijs, quæ ad
structuras tum quæ ad victum vestitumq; essent necessaria. Ex his vna erat ancillarũ
Christi, viduarum & virginum, quæ sexum imbecillum cum ipso mudo virili animo
vicerant, & in loco, qui Tuncis dicitur, eremiticam ducebant vitã. Altera erat lepro-
forum, sub regula degentium: quam quidem vir sanctæ conuersationis & miræ humi-
litis, Deo deuotus Guigo miles Christi eo in loco, quem Inter saxa, vocant, ad Rho-
dani magni fluminis ripam construxerat institueratque. Hæc duo loca crebrò solebat
sanctus Episcopus inuisere, animarumq; & corporum curam gerere: delectabatur
que eorum colloquijs, nec foeminarum reformidans accessum vir castissimus, nec le-
proforum fastidians familiaritatem seruus Christi humilissimus.

Erga confi-
tentes quis
fuerit.

Luc. 15.

Item erga
afflictos &
inopes.Item erga
leprosos &
pias congre-
gationes.

Cap. 25.

In annong
caritate
multos fo-
uct.
Mart. 14.Febre corri-
pitur.Non vult
condere te-
stamentum.Comes ve-
niam petis
ab illo.

Eo anno, quo ab hac vita decessit, magna annonæ caritas magnam famem & cala-
mitatem inuexit in homines. Tum verò ille quasdam sanctorum congregationes
suis fouit beneficijs, & conuentuum vndique pauperum turbam vsque ad messis tẽ-
pus quotidianis elemosynis sustentauit. Mirabantur omnes, vnde tanta illi suppe-
terent. Sed Dominus, qui quinque panibus totidem hominum millia satiauit, pote-
rat seruo suo fideli augere & multiplicare ea, quæ illius causa distribuebat. Certum
autem diem præxerat, ad quem vsque promiserat se illas elemosynas continuaturum.
Itaque Domino, qui extra mundi huius exilium ad patriam eum euocare con-
stituerat, tantisper expectante, donec id, quod vouerat, esset executus, eodem ipso die,
quem elemosynis illis præstandis extremum præstituerat, à Domino vocatus, deces-
sit è vita. Illo autem die aduentante, & futuræ vitæ, cuius obtinendæ causa fideliter
laborauerat, initio propinquante, acuta febre correptus, cum, vt fit in ea ægritudine,
verbis erraret, at tamen de rebus necessarijs interrogatus, prudenter & accuratè re-
spondebat, in nullo prorsus errans. Flebant autem omnes eius amici & familiares, id
que pietate potiùs, quàm mœrore ducti, sciebant enim eius obitu dolendum non es-
se quòd ad illum attineret. Petebant verò ab eo benedictionem & consilium: & ille
benè eis precabatur, & consilia suppeditabat, Cumque dicerent, vt res suas distribue-
ret respondit: Absit à me, vt faciam testamentum, qui nihil habeo: quippe qui non sum
de hoc mundo. Hucusque ex ministerio sacerdotij licuit mihi res commendatas
curare & dispensare: at nunc quando ijs frui non possum, nec dispensare licet. Ro-
gabant porrò, vt Comiti ignosceret, cum quo erat illi controuersia: at ille, nunquam
se id facturum asseuerabat, nisi à calumnia cessaret, fidemque daret, se nihil vn-
quam ab Episcopi vel ecclesiæ eius possessionibus exacturum: tum etiam de cæso
presbytero culpam suam pœnitens agnosceret. Atque hæc quidem Comiti, qui in vi-
co illo aderat, indicanda videbatur, sed non erat qui id ausus esset. Interfuere autẽ huic
consilio duo ex Carthusiæ fratribus, genere nobiles, sed humilitatis & fidei constan-
tia multo nobiliores: nempe Haymo, quondam potens in seculo & magnificus, atq;
Giraldus. Hi Comitem adeunt, indicant quid audierint ex Episcopo: hortantur vt
missam faciat calumniam: à tanto patre veniam petat, vt eius, qua se felicem fore
speret, possit benedictione potiri. Audiens hoc Comes, Deo suam illi gratiam ad-
spirante, & beati viri, qui eius sitiebat salutem, intercedentibus meritis, timore corre-
ptus & corde cõpunctus, erupit in lachrymas: statimq; veniens ad virum Dei, culpam
suam

suam cōfessus est, & calumniam omnem missam fecit, promisitq; se ecclesiam defen-
surum, paratus etiam iureiurando id confirmare: & cum humiliter & obnixè veniā
peteret, cum illo in gratiam redijt, impositisq; ei manibus vir Dei benè precatus est ei,
dicens: Deus omnipotēs Pater & Filius & Spiritus sanctus, benedictionis suæ & gratia
tibi tribuat largitatem: crescere te faciat & multiplicari, itemq; filium tuum, cum nō
haberet nisi filiam. Rati autem pleriq; illum errare, suggerebant vt filiam diceret, nō
filium. At ille semel atq; iterum repetijt filium. Quam quidem prophetiam non mul-
to post tempore nouimus completam, nato illi filio.

Prædicit fi-
lium habi-
turum Co-
mitem.
Cap. 26.

Porrò Clericos suos ipsum consulentes admonuit vir pius, vt mutua se charitate
complecterentur, studerent concordia & vnitati, & pacis vinculo inter se colligare-
tur. Ita demum illustri cursus sui agone peracto, sanctus Dei confessor Anthelmus
Episcopus æternum adeptus est brauium: expletisq; circa eum, quæ ei præstari par e-
rat, officijs, inter litanias & cantica spiritum Domino reddidit, sexto Calendas Iulij,
anno ætatis suæ amplius septuagesimo, Episcopatus verò decimo quinto, ipso regnan-
te, cuius regnum non habet finem, Domino nostro Iesu Christo: cui est cum Patre &
Spiritu sancto gloria, laus & honor, virtus & potestas per infinita secula seculorum,
Amen.

Christo spi-
ritu reddi-
t.

*De quibusdam miraculis eius, quæ aliquot locis
contraximus.*

Cap. 27.

ET si verò non impar esset meritis, nec Deo minus gratus beatus Anthelmus plerif-
que miracula facientibus, attamen in vita sua haud secus atque pestem quandam
id vitare constituit, ne sanctus diceretur. Non enim in se gloriari ille nouerat, sed in
Domino: nec æquum arbitrabatur, vt efficiendorum miraculorum gratiam sibi vsur-
paret ipse indignus (ita enim de se sentiebat) peccator. Sed interim tamè eximia vir-
tutes & præclara opera eius, miracula erant: & licet ille se celaret, non pauci tamen e-
ius meritis se sensere molestijs liberatos. Quàm verò celeriter fides eius oprata impe-
trât à Domino, ex eo, quod subiicimus, potest miraculo animaduerti. Cum die quo-
dam iter faceret, qua transiturus erat, miser quidam iacebat homo, à serpente ictus. Is
veneno se per corpus diffundere, versus in tumore, acerbissimè cruciatur, nihil nisi
mortem expectans. Venientem ad eum locum virum Dei orabant qui aderant, vt
paululum subsisteret, præstaretq; consilium, quid remedij esset homini calamitoso
adhibendum. Tum ille miseratus eius, non sine lachrymis Crucis signum in eum ex-
pressit: moxq; tumor & dolor omnis euauit. Dignum sanè erat vt Christus propter
seruum suum, qui crucem suam tollens, ipsum secutus erat, & carnem suam crucifi-
xerat cum vitijs & concupiscentijs, Crucis ministerio & mala pelleret, & bona largi-
retur. Seuerissimè autem vir Dei prohibuit socijs, ne cui id indicarent: ceteris quoq;,
qui illic aderant, dicebat, Dei beneficia non suis meritis, sed illorum fide impetrata, ne
sibi adscribenda putarent. Neq; enim tantoperè fur in furto depræhendi reformidat,
quàm hic vir sanctus hominum laudibus celebrari: quippe qui non alio, quàm pecca-
toris, loco se haberet.

Crucis sig-
no sanat à
serpente ictum.

Non vult
laudari.

Cap. 28.

Postquam autem ex mundi huius caligine ad illam lucem sempiternam commi-
grauerat, Dominus non est passus sanctum suum, qui se occultauerat, diutius in obscu-
ro latere, sed euidentibus miraculorum signis eius sanctitatem declarauit. Nam cum
eius venerabiles celebrarentur exequia, & sacrum corpus monumento conderetur,
eo loco, vbi humatum est, tres lampades erant, quæ non interdiu, sed noctibus accen-
di solebant, præterquam in præcipuis solennitatibus. Erat igitur etiam hæc solenni-
tas præclara, non funeris, sed triumphi. Ecce enim, dum cuncti ad sacrum funus inten-
ti sunt, vident in vna ex ijs lampadibus ignem immenso lumine coruscare: Admiran-
tibus illis & stupentibus, etiam aliæ duæ diuinitus accenduntur, simulque omnes illu-
strius de se lumen spargunt. Fit clamor ecclesiæ exultantis, & Deum laudantium. Ac-
currunt omnes tum indigenæ tum peregrini, qui illic aderant, tantoq; spectaculo ob-
stupescunt. In ijs fuit etiam Comes Hubertus & socer eius Girardus Viennensis, & qui
cum illis erant viri illustres non pauci. Vt vidit autem Hubertus Comes in signe mi-
raculum, tremefactus, ex Episcopi ædibus, in quas ingressus fuerat, egressus est, & om-
nia, quæ illic sibi vendicârat, ibi reliquit.

Tres lampades in eius
funere diuinitus accen-
duntur.

Cap. 29.

In territorio Gratianopolitano vir nobilis erat, Deum timens cum coniuge sua.
Amauerat illos Anthelmus, totius boni amator. Deerant ijs proles, quod matrona
sterilis esset. Vt autem peruenit ad eos fama tot miraculorum, quæ ad sepulcrum viri
Dei

Dei fiebant, ait vxor marito suo: Ibo ad dominum meum sanctum Anthelmum, nihil dubitans, quum sit mihi à Domino prolem impetraturus. Abijt, preces obtulit de uoras cum multa fide & spe, domum reuersa, concepit & enixa est. Eiusmodi miraculum fecerat etiã in vita sua. Negocij cuiusdam expediendi causa venit Genuam. Hospitio acceptus est à Buamundo amico ipsius. Postquam assedit, Vbi est, inquit, domina? Volo eam videre. Venit illa, hortabatur vir beatus ambos, vt fidem cõiugij & mutuum amorem conseruarent, bonis operibus essent dediti, diuinoque timori semper inharerent. Dixit autem ad illum Buamundus: Domine, satis quidem omnia ex sententia habemus: sed vnũ, quod vel maximè optamus, deest: nẽpe proles. Tum vir sanctus vocat ad se matronam, pingit Crucem in fronte eius, dicit ore iucundo: In nomine Domini fac mihi vnum filium. Mox in virtute Crucis mandatum fides, & fidẽ effectus consecutus est. Concepit enim ex marito, & oportuno tempore edidit filium.

Sterilis parit.

Nota vim S. Crucis.

Cap. 3.

Adolescens quidam nobilis, nondum adeptus militiã cingulum, oderat sanctum virum, fortassis ab illo quandoque obiurgatus. Is cum transiret reuerendum eius sepulcrum, videretq; ibi iacere homines morbosos & malè affectos, illorum fidem stultitiã tribuens, ibat cachinnans. Et ecce subito acri corripitur febre, & intolerabili ardore vexatur, spem vitam abijciens. At colligens sese, duci cœpit poenitentia, sociorumque manibus, cum per se non posset, eò perductus, humiliter veniam petijt, vota nuncupauit, & liberatus est. Idcirco enim corpore pœnas luit, vt animo sanaretur.

Celsius punitur ridens miracula viri Dei.

Cap. 31. Miracula ex vino, quo corpus beati viri ablutum fuit.

Cap. 32.

Alius quidã nobilis adolefcẽtus hemitritæo, id est, semitertiana febre dirè cruciatur, cui accedebat etiam morbus caducus. Is de vino, quo ablutum fuit sacrum beati viri corpus, bibens, curatus est: eiusdemque vini potu multi à diuersis sunt morbis liberati.

Mercator quidam ab externa regione reuertens, pro distractis mercibus suis aurum, argentum & magnam serici copiam reportabat. Cum transmitteret autem Rhodanum flumẽ, equus, cui ea omnia imposuerat, cum sarcina è nauì decidit. Et primò quidem videbatur ab illis, qui erant in nauì, dum fluminis impetu traheretur: sed pressus sarcina, ab eorum oculis subductus est. Postquam igitur casto labore eum desijt mercator inquirere, eumque se recuperaturũ desperauit, quòd eo in loco sit quasi abyssus quædam, vt audiuit beati Anthelmi nomen & miracula, fide & spe animatus, venit ad sacrum corpus eius, positoque illic cereo, quem in eius honorem confecerat, in vigilias & preces incubuit, munera obrulit, vota fecit. Manè post celebrata diuina mysteria, per pijsissimi confessoris merita de diuina confidens misericordia redijt ad locũ, à quo mœstus recesserat, spe bona factus hilarior: & ecce videt cadauer equi, quem longiũs vi fluminis raptum conspexerat, in portum eiectum, remque suam omnem saluam & illaeram, cum sanè admiratione dignum esset, sericũ nihil madefactum, nihil vlla ex parte corruptum. Itaque ablata sarcina, solius equi iacturam non magnipendens, Deo & pijsissimo eius confessori gratias egit, lætusque abscessit.

Insigne miraculum.

Cap. 33.

Sed si ego ea omnia, quæ benignus Deus per seruum suum mirabiliter efficere nõ desinit, annotare velim, tempus me citiũs, quàm materia, deficiet. Non possum tamẽ vnum illud prætermittere, quod cæteris longè antecellere videtur. Fiscilliacum vocant rus, quod à Bellicensi vrbe sex abest miliaribus. In eo puerulus quidam trium cititer annorum, matre eius alibi occupata, domo egressus, longiusque progressus, hac illac errabundus vagari cœpit. Tarda tandem hora recordata mater pignoris sui, vndique circumspectans, nec tamen vlla eius vestigia adspiciens, metu & tremore correpta, quòd malè agi cum paruulo suspicaretur, circunquaque sedula curiositate inquisit eum. Ad extremum ad præterfluentis riui aluicem se conferens, videt filiolum suum lapsum in aquas: eumque procũ ab aquis corpusculum agitari cerneret, existimans eum adhuc viuere, in hanc erupit vocem: Deus & sancte Anthelme à vobis reposco filium meum. Deinde accedens propiũs, & eum extrahens ab aquis, vt vidit exanimem, vellere capillos, scindere vestes, genas vnguibus lacerare, pugnis verberare pectus, vallem omnem mœstis complere clamoribus cœpit, miseram se vociferãs, & sibijpsi volens adferre manus. Accurrit verò pater anxius, aduolant vicini ad tam miserandum spectaculum, dolent vicem parentum miserorum. Inde domũ deportatur puer, diũ fouetur, sed non calefcit, nec quicquam in eo vitalis spiritus deprehenditur, cum à manè vsq; in vesperã ferè confortus esset. Igitur de eius sepultura agitur, sed mater se opponit, constantiq; animo dicit: Ego cadauer feram ad beatum Iohannem & sanctũ Anthelmum dominum meum. Credò eorum meritis à Domino restitutum mihi iri filium meum, quẽ propter peccata mea abstulit mihi fraus inimici. Illa sic instante, pater paruuli corpusculum, comitãte matre & vicinis, in ecclesiã Bel-

Matt. 15.

Puer mor-
tuus reuiu-
scit ad se-
pulerū An-
thelmi.

licensem adducit & ad beati Anthelmi deposuit sepulcrum. Aderant eius vrbes per-
multi vtriusque sexūs homines, qui eos secuti erant in ecclesiam, quibus miserā ma-
tris lamenta & fideles preces, lachrymas excutiebant. Nā instar Cananæ illius, mul-
ta fidei constantia, precumq; instantia clamabat se peccatricem, sibi dicebat penam
deberi, atque à se vltionem expetendam, non ab innoxio infante. simul implorans
sanctorum illorum, quos diximus, suffragia. Nec est frustrata spe sua. Nā paulò post
cœpit moueri puer: sed mater territa, ab eo recessit, rei euentum contemplatura. De-
inde audiūtur leues quidam infantuli vagitus: post paululum, cū nemo ad eum ac-
cederet, cunctis stupendibus surrexit, & arrepto scipione, qui iuxta illum erat, ad men-
suram factus corpusculi eius, ad sanctum sepulcrum progressus est, ibiq; resedit. Tum
demū mater ausa accedere cum alijs affatur puerū, & ille respōdet, prorsus incolumis,
nec quidquā mali sentiēs, perinde ac si nihil incommodi perpeesus esset. Existit apud
mnes ingēs exultatio, cū timore quodam & admiratione cōiuncta: sēt parentes pro-
gaudio, pietate mouentur vniuersi. Clerus, nobiles, plebeij adueniunt, Deum pariter
omnes lætabundi laudant & prædicant, qui per sanctos suos faciat magna & admiran-
da: Cuius imperium & potestas se porrigit in omnia secula seculorum, Amen.

Cap. 34.

Innumera
eius mira-
cula.

In Ecclesia sanè Belliensi meritis beati Anthelmi multa alia facta sunt miracula,
quæ hominum incuria non sunt in scripta redacta: quanquam eorum tam ingēs pro-
fecto est numerus, tantaque assiduitas, vt eō memorari omnia non possint: quando cō-
fluentibus vndique turbis ad eius venerabile corpus, innumera credentibus beneficia
obtingunt. Gaude igitur & lætare Ecclesia Belliensis cum tota diocesi, rem eximij
patris illustrata præconijs. Latamini ciues: quia quem in vita meruistis habere patro-
nem, nunc multo etiam magis protectorem & pium apud Deum intercessorem ha-
betis. Latamini vel maxime omnes vos, qui in Clero estis, quibus tātus obigit thesau-
rus: quo locupletati, non sentietis inoꝝ iam, si tamen digna veneratione vos nō se-
stenderitis, quantus & qualis sit, & quanto colendus honore. Non desinet ille vestri
curam gerere: per illum, Domino largiente, multa vobis aderit prosperitas & pax, si
ne qua non potest vlla crescere ecclesia, nisi fortè, quod absit, circa illum negligentes
sitis. Date igitur operam, vt ex animo illum diligatis ac veneremini, si modò Deum
verè diligitis, si Deo placere cepitis, cui placet ille. Eo enim vos inuinit omnipotens
remunerator, quando tot admirandis, vt cernitis, eum signis ornat. Quem ergo Deus
potenter & magnificè, illum vos piè ac religiosè, quantum humana fert fragilitas,
honorate cum summa reuerentia. Qui vos in calis cupit habere socios, deuotes ha-
beat in terris cultores. Quicquid ei à vobis erit honoris impensum, in vos redūdabit.
Ille vobis conferre aliquid potest, vos illi nihil. Non eget ille vestra ope, qui summo
fruitur bono. Sanctis habere honorem, nihil aliud est, quàm Deum ipsum honorare,
qui in eis est, & cuius corporis membra sunt illi. Habebis in illo exēpla virtutum illu-
stria: sit ille vobis instar speculi ob oculos propositus, sanctisque sectandis moribus il-
lum imitamini, vt ad quam ille iam peruenit beatitudinem, eam vos quoque, illius
meritis & precibus adiuti, adipisci mereamini. Quæ nostra humilitas vestra amplitu-
dini ausa est suggerere, ea vos lōgè rectius curaturos nō dubitamus, quàm nos vlla di-
cendi facultate consequi possimus: præstante Domino nostro Iesū Christo, qui cum
Patre & Spiritu sancto viuunt & regnat per infinita secula, Amen.

Sanctis im-
pensus ho-
nor, in Deū
redundat.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI SAMSONIS
HOSPITVM EXCEPTORIS, AVTHORE SIMEO.

ne Metaphraste.

27. Junij.
Cap. 1.

PARTIM quidem magno Samsoni gratum nostrū ani-
mum significantes, & ei cultū debitum exhibētes: partim
autem hominum iustam vitātes repperhensionē, ad hanc
accessimus orationem, & illius scribendæ vitæ munus gra-
tè subimus. Quomodo enim non optimo iure repperhen-
deremur, si cum multorum aliorum sanctorum, partim
quidē Martyrum, partim autem, qui Deo alia ratione pla-
cuerunt, horum quidem labores & certamina, illorū ve-
rò vitam & res gestas diligenter conscripserimus: hunc
autem magnū Samsonem videamur contrēnere, & maxi-
mè, quicquid adeo propinquus, & (quod ad sepulcrū quidem
atrinet,